

P o s u d e k o p o n e n t a

na doktorskou disertační práci JUDr Ondřeje Víchy: Princip „znečišťovatel platí“ v právu životního prostředí

Posuzovaná doktorská disertační práce podává na 165 stranách vlastního textu (187 stran činí celkový rozsah práce s resumé a výčtem pramenů) přehledný výklad o principu „znečišťovatel platí“ a o jeho uplatňování v mezinárodním, evropském unijním, americkém (USA) a zvláště pak v českém právu. K danému tématu jde o práci u nás dosud ojedinělou, veskrze původní a vzhledem k širší uchopení tématu i o práci s komplexním pohledem na danou problematiku.

Práce je rozdělena do 10 kapitol (částí), včetně úvodu a závěru. V úvodu práce klade autor řadu otázek směřujících k poznání principu znečišťovatel platí a k vymezení jeho obsahu, jimiž se hodlá v práci zabývat, dále uvádí stručný obsah jednotlivých kapitol a použité metody při zpracování materie.

Ve druhé kapitole se zabývá právními principy obecně a zvláště pak těmi, které jsou uplatňovány v právu životního prostředí. Jde však jen o jejich stručný výklad, nikoli o rozbor, který by se dal očekávat aspoň u principů spojených s principem znečišťovatel platí. To autor činí až v následující 3.kapitole, kde se snaží vylíčit vývoj a funkci sledovaného principu, jeho vztah k ostatním principům a vyjmenovává nástroje, které jej zavádí do právní úpravy. K úplnosti výkladu obecných otázek o principu znečišťovatel platí však v této kapitole schází vymezení tohoto principu samého. Nesystematicky a nelogicky je pak toto vymezení zařazeno až do první části kapitoly 9. Tedy až před samotný závěr práce a nikoli jako její východisko.

V následujících pěti kapitolách je uveden výklad principu znečišťovatel platí v rámci OECD, v mezinárodním, unijním a českém právu a v právu USA. Jde tu především o výklad mezinárodních smluv a právních předpisů, kterými jsou upravovány jednotlivé nástroje, jejichž prostřednictvím se tento princip uplatňuje. Pozornost zde zasluhuje především výklad o unijním a českém právu, s uceleným pohledem na platnou právní úpravu a její nástroje. Obsah těchto kapitol přesvědčuje o znalosti, přehledu a orientaci autora v této problematice.

Až v 9.kapitole autor blíže vymezuje sledovaný princip, když na str. 20 o něm uvedl, že jej představuje výsledek vzájemného působení principů odpovědnosti původce a ekonomické stimulace. Přes toto nesystematické zařazení jde o vymezení, které je založeno na velmi dobré znalosti obou uvedených principů, jakož i principu prevence. Do kapitoly 9 bylo rovněž nesystematicky zařazeno i hodnocení dosavadní aplikace principu, které mohlo tvořit buď samostatnou kapitolu (pokud by bylo všestrannější a hlubší), nebo mohlo být v této podobě včleněno do závěru práce. Od závěru, který spíš

objasňuje podstatu a funkci principu a některých jeho nástrojů, se dal očekávat kritičtější pohled na dosavadní vývoj při zavádění principu do unijní a české legislativy, jak to ostatně autor naznačil v kapitole 9 bod 2 práce.

Autor se v práci jako celku zaměřuje na dva hlavní okruhy otázek. Prvý okruh se týká samotného principu znečišťovatel platí a nástrojů jeho uplatňování. Tomu se věnuje v kapitolách 2,3 a v první části kapitoly 9. Pro jeho vymezení zvolil tzv.širší, ale poněkud sporné pojetí, spočívající nejen v uplatňování ekonomických stimulačních nástrojů, ale i v právní odpovědnosti. Problematickou je zde tendence autora zahrnovat (i když s výhradami), do tohoto principu i nástroje pozitivní ekonomické stimulace, u nichž nejde o placení ze strany znečišťovatele a některé nástroje s platbami, nikoli však (aspoň zatím) ve prospěch životního prostředí, jako jsou např.poplatky v oblasti silniční dopravy.

Protože je autorem do principu znečišťovatel platí zahrnuta i právní odpovědnost (s nástroji jejího uplatňování), nelze pak souhlasit s tezí uvedenou na str.12, že tento princip je zúžením principu odpovědnosti původce. Zvlášť když se na str.98 připouští možnost (byť teoreticky) zahrnout do tohoto principu i delikt ní odpovědnost, a to nejen v případě, kdy se realizuje ukládáním peněžitých trestů.

V práci je shromážděno značné množství poznatků, které autor čerpá z domácích a zahraničních pramenů a na něž v práci důsledně odkazuje. Tato skutečnost svědčí zároveň o schopnosti autora se v takto široce pojaté materii nejen dobře orientovat, ale získané poznatky i třídit a hodnotit.

Popisný charakter práce v kapitolách, v nichž autor líčí obsah právních předpisů, mezinárodních smluv a jiných dokumentů (v kapitolách 4-8) je metodou poskytování nezbytných informací, bez nichž by nemohl být podán ani důkaz, že princip znečišťovatel platí nachází uplatnění. V práci je však zároveň na více místech naznačeno (zejména pak v kapitole 2 bod 9) v čem by mohl být do budoucna tento princip ještě využit a jeho aplikace oproti stávajícímu stavu se mohla rozšířit.

Tvůrčí schopnost autora vyniká zejména v prvních kapitolách, v kapitole 9 a zčásti i v závěru práce, kde se lze setkat s nejen s hodnocením získaných poznatků, ale i s novými poznatky, k nimž dospěl při studiu této dané materie. Minimálně jde o poznatky, které vyvolávají potřebu hlubšího zamyšlení nad uplatňováním sledovaného principu a nad nástroji, jejichž prostřednictvím je využíván legislativní praxí. Patrně mohlo být by těchto poznatků víc, pokud by se práce soustředila na ekonomické nástroje obsažené v tradičním pojetí principu, s důkladnějším rozbohem jejich působení na vnitrostátní, unijní i mezinárodní úrovni.

Po obsahové i formální stránce je posuzované práce dílem, které je podle mého názoru užitečným příspěvkem k rozvoji vědy práva životního prostředí.

K tomuto závěru jsem dospěl přes výše uvedené připomínky a přesto, že jsem i po seznámení se s prací nadále přesvědčen, že princip znečišťovatel platí je spojen jen s ekonomickými nástroji negativní stimulace a nepatří do něho princip odpovědnosti původce. Autor prací jinak prokázal hlubší znalosti, schopnost samostatně myslet a přinášet vlastní náměty k řešení problémů a osvojení si metod vědecké práce.

Celkově považuji práci za dílo, které odpovídá požadavkům kladeným na tyto práce. Z těchto důvodů **ji považuji za odpovídající doktorskou práci** a jako takovou ji doporučuji k obhajobě, na jejímž základě by byl doktorandovi udělen titul PhD.

Při obhajobě práce by měl doktorand:

- 1) Blíže vysvětlit důvody, které svědčí o potřebě širšího pojetí principu znečišťovatel platí.
- 2) Pokusit se určit meze pro uplatňování principu v souladu s vytvářením předpokladů pro udržitelný rozvoj.

V Praze dne 25.8.2011

Doc. JUDr. Jaroslav Drobník, CSc.
oponent